

Országos Lotz János szövegértési és helyesírási verseny

Megyei forduló

2014. január 21.

7. osztály

tanuló neve

tanuló iskolája

felkészítő tanár neve

Tollbamondás pontszáma: _____

Szövegértés pontszáma: _____

Helyesírási teszt pontszáma: _____

Összesített pontszám: _____

A feladatokat összeállította:

Kutnyánszkné Bacskai Eszter szaktanácsadó

Lenczné Vrbovszki Judit szaktanácsadó

Unti Judit tanár

Lektorálta:

Tóth Katalin lektor

A verseny fővédnöke:

Dr. Simoncsics Péter nyelvész, docens

Tollbamondás

Kosztolányi Dezső (1885–1936) is felfigyelt Lotz János írására a Pesti Hírlap nyelvőre című kötetben. A tehetséges egyetemista diákokat további írásokra buzdította, s felkérte, hogy legyen a titkára. Az elfoglalt írók, költők előszeretettel alkalmaztak értelmes, a világ dolgaiban jól tájékozódó, az emberekkel jól kommunikáló, udvarias és jól nevelt egyetemistákat. A titkároknak az volt a feladatuk, hogy az írók napi ügyeit, meghívásait, előadásait számon tartsák, szervezzék, és mentesítsék őket az idegőrlő és időrabló adminisztrációtól. Mindenki jól járt ezzel; Kosztolányinak több ideje maradt az írással foglalkozni, Lotz János pedig némi zsebpénzt keresett. Lotz ezenkívül megtanulta a költőtől a versstan fegyelmét, az irodalmi ízlés követelményeit és a szerkesztői munkát is. Ennek a tudásnak nagy hasznát vette, amikor 20 évvel később a New York-i Columbia Egyetem Nyelvészeti Tanszékén tanított.

Útmutató a tollbamondáshoz

Hangozzon el diktálás előtt, hogy az első mondatban említett kötet címe névelő nélküli.

Először olvassuk el végig a szöveget, utána egy teljes mondatot olvassunk fel, majd kisebb egységekben diktáljuk le! A végén újra olvassuk el az egész szöveget!

Minden hiba 1 pontot von le a 20 pontos maximumból (vesszőhiba is!).

A vesszők helyét nem mondjuk meg!

Annyi ideig tart a tollbamondás, amíg minden gyerek végez.

Olvasd el a szövegrészletet figyelmesen, majd válaszolj a kérdésekre!

Magyar nyelvtan németül

Lotz János nyelvtana 1939-ben jelent meg először Stockholmban, később 1990-ben újra kiadták. 1939-ben a magyarságkutató központ kiadványaként jelent meg. Lotz a nyelvtanírás gondolatával már itthon is foglalkozott, de végső ösztönzést az adott számára, hogy stockholmi diákjainak egy megfelelő munkát adhasson a kezébe. Lotz 1935-ben érkezik Stockholmba, 1937-ben már nyomtatásra kész a munka.

Grammatikájáról Szili Katalin írt tanulmányt. Forrásait Lotz nem nevezi meg, de Szili szerint a következő grammatikákat bizonyosan felhasználta: Simonyi Zsigmond *Tüzetes magyar nyelvtan történeti alapon* (1895), Szinnyei József *A magyar nyelv oktatása* (német nyelven, 1912). Szili Katalin Lotz munkáját a Szinnyei-grammatikát követő fejlődés következő lépcsőfokának tekinti, mivel művében már érződik Gombocz Zoltán hatása is. Lotz munkája tehát az akkori nyelvállapotra irányul, de támaszkodik a nyelvtörténeti kutatások eredményeire is. Újítása, hogy nyelvtanának szervezőelve az a gondolat lesz, amely Gombocznál is megjelenik, és amelynek lényege, hogy a szavak – mint nyelvi jelek – a formának és a tartalomnak a kapcsolatait hordozzák.

Az első fejezet a szóosztályokat és azok ragozását mutatja be, először a szó formai sajátosságait tőtípusok szerint csoportosítva, majd következnek a kapcsolható toldalékok a kapcsolódás módjával együtt. Végül a szavak jelentéséről is ír röviden.

Az alaktani csoportok meghatározásához Gombocz Zoltán nyelvészeti előadásainak anyagát használja, de azokon tovább is lép, mivel Gombocz csak a történeti változatokat említi, Lotz viszont minden szót besorol valamilyen kategóriába, és a könyvben szereplő összes szót kódszámmal meg is jelöli, hogy a hovatartozásukat meg lehessen állapítani. A toldalékoknak két csoportját különíti el: a jeleket és a ragokat. Mivel a mű idegen ajkúaknak szól, Lotz alaposan megfogalmazza az egyes szóelemek kapcsolódási szabályait, és részletesen kitér a kötőhangzók kérdésére is. Szili szerint ebben a nyelvtanban szerepel először olyan rajz, amely az irányhármasságot kívánja bemutatni.

A munka egyfelől a kor nyelvtudományi eredményeinek előremutató ötvözete, másfelől szemléletében, rendszerében addig példa nélkül álló mű.

Feladatok**1. Számozással tedd időrendbe a különböző szerzőket a szövegben szereplő munkáik alapján!**

5/

Lotz művének első kiadása	Szinnyei József nyelvoktató könyve
Szili Katalin Lotzról írt munkája	Gombocz Zoltán nyelvészeti előadásai
	Simonyi Zsigmond nyelvtana

2. Melyik nyelvi problémával nem foglalkozott Lotz a könyvében? Húzd alá! 1/

kötőhangzók	tőtípusok	szójelentés	képző	szemléltető ábra
-------------	-----------	-------------	-------	------------------

3. Az irányhármasság jelentését az alábbi táblázat világítja meg. Írj be a táblázat hiányzó részeibe bármely nyelvtani szempontból megfelelő szóalakokat! 5/

Hová?	Hol?	Honnan?
.....	Stockholmban
Mióta?	Mikor??
.....	örökre

4. Melyik kiadványra igaz? Csak a számát írd a megfelelő helyre!

4/

1.

2.

- a) Ez a később megjelent kötet.
- b) Ezt a könyvet nem Magyarországon nyomtatták.
- c) A szerző névhasználata közelebb áll az eredetihez.

5. Igaz vagy hamis az állítás a szöveg alapján?

5/

- a) Szili Katalin feltételezi, hogy Lotz folytatta elődei munkáját.
- b) Négy évig tartott megírni a könyvet Stockholmban.
- c) A magyar nyelv egyedi sajátosságait kellett kiemelnie könyvében.
- d) A könyv szerint egyedülállóan nehéz nyelv a magyar.
- e) Mások is írtak németül a magyar nyelvről.

Összesen 20 pont

Elért pontszám: _____

Helyesírás**1. Karikázd be a helyes írásforma betűjelét!****8/**

A zene világnapja ... van.

- a) október 1-jén b) október 1-én c) okt. 1.-jén d) okt. 1.-én

Az ... jó illatú.

- a) Ariel Mosópor b) ariel mosópor c) Ariel-mosópor d) Ariel mosópor

Kérj róla ... számlát!

- a) áfá-s b) áfás c) ÁFA-s d) ÁFÁ-s

A ... számát hallgattuk.

- a) Beatles-együttes b) Beatles együttes c) Beatles-Együttes d) Beatles Együttes

Egy ... énekes látogatott hazánkba.

- a) New Orleansi b) New Orleans-i c) new orleansi d) new orleans-i

Folyton ... velem a szomszéd fiú.

- a) újat húz b) ujjat húz c) újjat húz d) ujjathúz

Ez az eset ... történt.

- a) 2010 májusában b) 2010. májusában c) 2010 májusban d) 2010. máj-ban

Vigyázz, hogy ne ... ki a szörp!

- a) folyon b) folyjon c) fojjon d) folyon

2. Hogyan hangzik helyesen a szabály? A megfelelő kiegészítés betűjelét karikázd be, majd írd a vonalra egy példát is a szabály illusztrálására!**10/**A *vidéke, környéke, köze* szót a földrajzi nevekben

- A) kötőjellel írjuk. B) különírjuk. Példa: _____

Az ünnepeket, nevezetes napokat, történelmi eseményeket jelentő szavakat, szókapcsolatokat

- A) nagy kezdőbetűvel írjuk. B) kis kezdőbetűvel írjuk. Példa: _____

A cukrászdák, éttermek, mozik nevében a cukrászda, étterem, mozi szót

- A) kis kezdőbetűvel írjuk. B) nagy kezdőbetűvel írjuk. Példa: _____

A melléknevek végén az *ú, ü*

- A) mindig hosszú. B) általában hosszú. Példa: _____

A hosszú magánhangzóra végződő igékhez a felszólító mód *j-jét*

- A) a
- j*
- betű megkettőzésével írjuk. B) a
- j*
- betű megkettőzése nélkül írjuk.
-
- Példa: _____

3. Egészítsd ki az alábbi szavakat rövid vagy hosszú g-vel!**10/**

a__ályos, fa__at, gu__ol, a__ancs, A__telek, szu__erál, a__kor, a__resszív, a__legény,
fo__antú

4. Húzd alá, ami hibás, azaz nem tartozik a sorba!

10/

- a) bólya, mosoly, imbolyog, máglya
 b) Alpok-hegység, Velencei-tó, Balaton-felvidék, Góbi-sivatag
 c) szelid, árbc, lámpabura, vigasz
 d) extrém, turmix, szaxofon, textil, boxol
 e) fennkölt, fennhangon, fennhatóság, fennsík, fennséges
 f) hagyja, higgye, küldje, játszja
 g) Vörösmarthy, Kossuth, Széchenyi, Eötvös
 h) Értelmező Kéziszótár, Nők Lapja, Süni Magazin, Nemzeti Sport
 i) Ft. Dr. stb. Szt.
 j) csigabiga, irkafirka, gizgaz, izegmozog

5. A példa alapján írd be a következő táblázatba a megadott szóegyenletek eredményét! (Az idegen szavaknak zárójelben megadtuk a kiejtését.)

10/

gerely	+	-vel	=	gerellyel
Janus Pannonius	+	-val	=	
Goethe (góte)	+	-t	=	
Mikszáth	+	-hoz	=	
Babits	+	-val	=	
Peugeot (pözsó)	+	-t	=	
Félix	+	-vel	=	
Szell	+	-vel	=	
juh	+	-vá	=	
cowboy	+	-val	=	
Thomas Mann (mánn)	+	-val	=	

6. Húzd alá a helyesen írt szóalakot!

12/

Mi végre/mivégre vagyunk a világon?

Az úti társam/útitársam egy jó képességű/jóképességű diák volt.

A fenn maradt/fennmaradt kódexeket a városi múzeumban őrzik.

Át fogja/átfogja vészelné ezt a nehéz időszakot.

E mellé/emellé a ház mellé építették az óvodát.

Balogh tanár úr/tanáru – az új angol tanár/angoltanár – a mai órán mutatkozott be.

A Nutellát nem csak/nemcsak én szeretem, hanem a testvérem is.

Olyan kedves, akár csak/akárcsak a testvére.

Nem tudom, hogy legutóbb mit éreztem, ez viszont szerelem/viszontszerelem.

Sok minden/sokminden történt azóta.

Összesen: 60 pont

Elért pontszám: _____

